

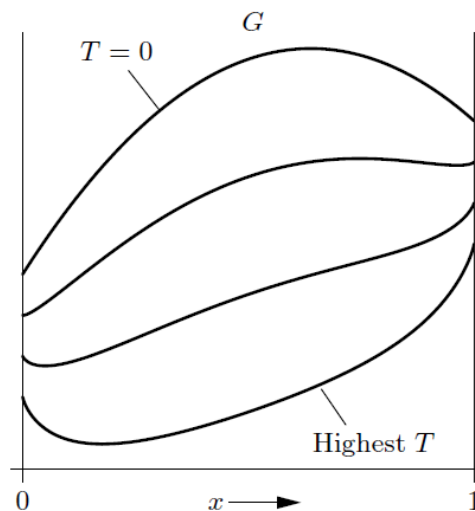
Dugga 2 i FTF140 Termodynamik och statistisk mekanik för F3

Tid och plats: Måndagen den 15 okt. 2018, kl 15.15-17.00, HA1

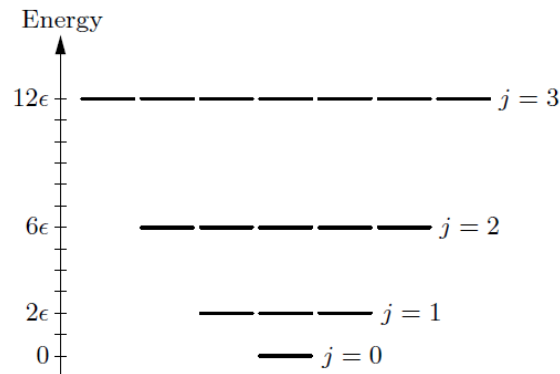
Hjälpmedel: Inga. Räknare är ej tillåtet hjälpmedel.

Bedömning: Varje uppgift kan ge en halv eller en hel poäng som adderas till tentamensresultatet läsåret 2018/2019.

1. Rita upp ett schematiskt fasdiagram (trycket P som funktion av temperaturen T) för vatten. Läget av de tre olika faserna fast (is), flytande och gas (vattenånga) ska framgå. Du ska också markera läget av trippelpunkten och kritiska punkten. Ange dessutom trycket 1 atm på y-axeln och temperaturerna 0°C och 100°C på x-axeln. För vatten gäller att det expanderar när det fryser. Detta påverkar utseendet av fasdiagrammet på ett speciellt sätt. Vilket?
2. Betrakta en vätskeblandning av A och B molekyler. Beteckna andelen B molekyler med x , dvs $x = N_B/(N_A+N_B)$, där N_A och N_B är antalet A respektive B molekyler i blandningen. Nedanstående figur visar hur Gibbs fria energi för en *homogen* blandning vid 4 olika temperaturer beror av x . Beskriv i detalj jämviktstillståndet för vätskeblandningen som funktion av x vid den näst högsta temperaturen. Dvs, ange faser, sammansättning, andelar, etc.

3. Figuren visar energinivåerna för rotation av HD molekylen. För denna molekyl gäller att $\epsilon/k = 66$ K, där k är Boltzmanns konstant. Bestäm analytiskt den temperatur då sannolikheten att en HD molekyl befinner sig i den första exciterade energinivån är 2,5 gånger större än att den befinner sig i grundtillståndet. Gör en approximativ numerisk beräkning av denna temperatur.

4. Betrakta en gas av partiklar i den klassiska gränsen. Sannolikhetsfördelningen av partiklarnas fart $v = |\mathbf{v}|$ ges då av Maxwellfördelningen

$$D(v) \propto 4\pi v^2 \exp(-mv^2/2kT)$$

där m är partikelns massa, k Boltzmanns konstant och T temperaturen. Bestäm utgående från detta uttryck medelvärdet v_{rms} , där *rms* står för root-mean-square. Ditt uttryck får innehålla dimensionslösa bestämda integraler.

Liten formelsamling

Allmänt:

$$\begin{aligned} S &= k \ln \Omega \\ dS &= \frac{1}{T} dU + \frac{P}{T} dV - \frac{\mu}{T} dN \end{aligned}$$

För en idealgas gäller:

$$\begin{aligned} PV &= NkT \quad (Nk = nR, \quad R = N_A k) \\ U &= U(T) \\ C_P(T) - C_V(T) &= Nk \\ PV &= \text{konst. (isoterm process)} \end{aligned}$$

om dessutom temperaturoberoende värmekapacitet

$$\begin{aligned} PV^\gamma &= \text{konst. (isentropisk process)} \\ \gamma &= C_P/C_V \end{aligned}$$

Kanonisk fördelning:

$$\begin{aligned} \mathcal{P}(s) &= \frac{1}{Z} e^{-E(s)/kT} \\ Z &= \sum_s e^{-E(s)/kT} \\ F(T, V, N) &= -kT \ln Z(T, V, N) \\ dF &= -SdT - PdV + \mu dN \end{aligned}$$

Geometrisk summa:

$$\sum_{k=0}^{n-1} aq^k = a \frac{1 - q^n}{1 - q}, \quad q \neq 1$$

LÖSNINGAR TILL DUGGA 2

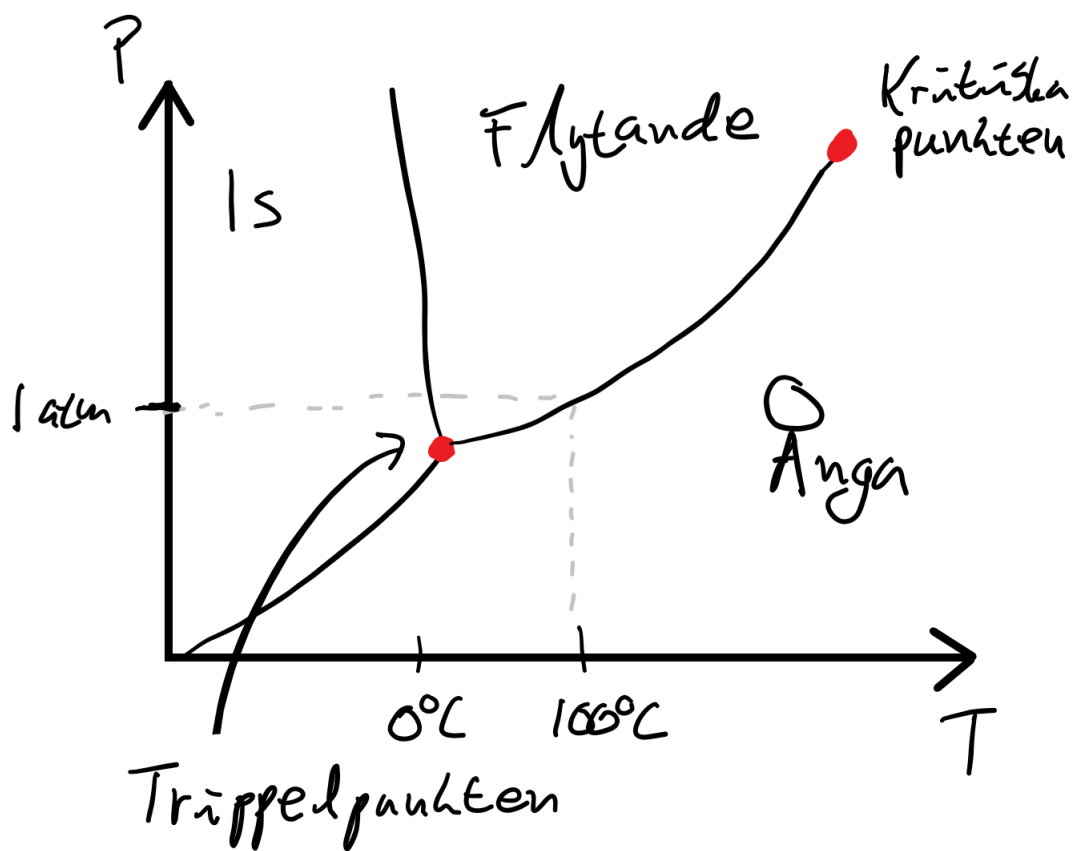
FTF140 TERMODYNAMIK OCH STATISTISK MEKANIK 2018

Gustav Åvall

2018-10-17

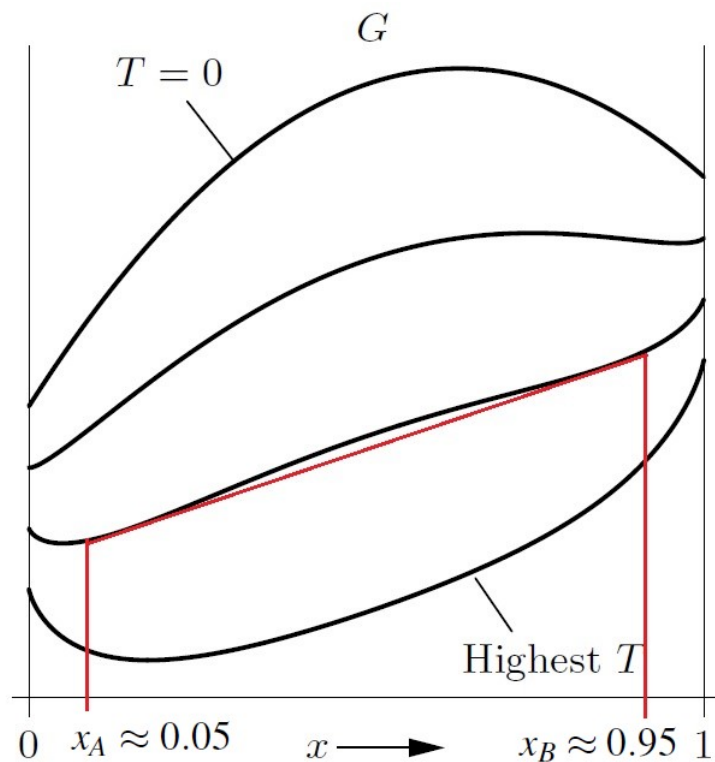
Uppgift 1

Fasdiagrammet har följande utseende:

Notera att linjen som skiljer is från flytande har negativ lutning då vatten expanderar när det fryser.

Uppgift 2

Mellan $x = 0$ och $x = x_A \approx 0.05$ har vi en homogen blandning med koncentrationen x . Likaså mellan $x = x_B \approx 0.95$ och $x = 1$. Mellan x_A och x_B får vi två homogena vätskefaser som ej blandar sig med varandra då Gibbs fria energi då minimeras (röd linje i figuren). Vi får en A-rik fas med koncentration x_A och en B-rik fas med koncentration x_B . Antag att vi från början har koncentration x . Beteckna andelen A-rik fas med y , andelen B-rik fas blir då $1 - y$. Vi får då sambandet

$$x = yx_A + (1 - y)x_B \implies y = \frac{x - x_B}{x_A - x_B}. \quad (1)$$

Uppgift 3

Uppgiften söker temperaturen där

$$\frac{P_1}{P_0} = 2.5 = \frac{5}{2}, \quad (2)$$

med sannolikheterna

$$P_0 = \frac{1}{Z}, \quad P_1 = \frac{3e^{-2\varepsilon/k_B T}}{Z}. \quad (3)$$

Detta ger oss

$$\begin{aligned} \frac{P_1}{P_0} &= \frac{3e^{-2\varepsilon/k_B T}/Z}{1/Z} = 3e^{-2\varepsilon/k_B T} = \frac{5}{2} \\ \implies e^{-2\varepsilon/k_B T} &= \frac{5}{6} \implies \frac{2\varepsilon}{k_B T} = \ln \frac{6}{5} \implies T = \frac{2\varepsilon}{k_B \ln \frac{6}{5}}. \end{aligned} \quad (4)$$

Med $\varepsilon/k_B = 66$ K finner vi

$$T = \frac{132}{\ln \frac{6}{5}}. \quad (5)$$

För att få ett approximativt numeriskt uttryck kan vi utnyttja att (Taylorutveckling)

$$\ln(1+x) \approx x \quad (6)$$

då x är litet. Detta ger $\ln(6/5) \approx 1/5$ och

$$T \approx 660 \text{ K} \quad (7)$$

Om man inte kommer ihåg detta så kan man genomföra Taylorutvecklingen

$$\sum_{i=0}^{\infty} \frac{f^{(n)}(a)}{n!} (x-a)^n = f(a) + f'(a)(x-a) + \frac{f''(a)}{2}(x-a)^2 + \dots \quad (8)$$

Vidare, $6/5 \approx 1$, så vi expanderar kring 1:

$$\ln \frac{6}{5} = 0 + 1 \cdot \left(\frac{6}{5} - 1\right) - \dots \approx \frac{1}{5}. \quad (9)$$

Uppgift 4

Vi skall bestämma v_{rms} , där *rms* står för root-mean-square:

$$v_{rms} = \sqrt{\langle v^2 \rangle}, \quad (10)$$

där Maxwellfördelningen ges av

$$D(v) \propto 4\pi v^2 e^{-mv^2/2k_B T}. \quad (11)$$

Vi får då

$$\langle v^2 \rangle = \frac{\int_0^{\infty} v^2 4\pi v^2 e^{-mv^2/2k_B T} dv}{\int_0^{\infty} 4\pi v^2 e^{-mv^2/2k_B T} dv} \quad (12)$$

Utför variabelsubstitutionen $x = \sqrt{m/2k_B T} v$:

$$\langle v^2 \rangle = \frac{\frac{2k_B T}{m} \int_0^{\infty} x^4 e^{-x^2} dx}{\int_0^{\infty} x^2 e^{-x^2} dx}, \quad (13)$$

vilket ger oss

$$v_{rms} = \sqrt{\frac{2k_B T}{m}} \sqrt{\frac{I_4}{I_2}}, \quad (14)$$

där

$$I_n = \int_0^{\infty} x^n e^{-x^2} dx \quad (15)$$